Ч. 71 Середа 30 Марта (11 цьвітня) 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за вложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої“ і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Наші гадки о з'їзді мужів довіря і можливих єго наслідках.

V.

Другий важний момент в зміні розпочатої акциї було заінавґуроване пос. Романчуком т. зв. принципіяльної політики. З тої пори звернено рішучо з дороги практичної роботи до давної тактики теоризованя, жалів і нарікань та спиханя вини за все зло лиш на других, щоби лиш як давнійше оправдувати себе і закривати свою нездалість та походячу з того безсильність. Які мотиви спонукали пос. Романчука до тої принципіяльної політики, лекше зрозуміти, як уявити собі ціль, яку він думав осягнути нею.

В принципіяльній політиці, як ми то понимаємо, розходить ся о переведенє в діло таких загально добрих основ народного, суспільного і державного устрою, котрі би стало і певно забезпечували розвій того устрою в якімсь певнім напрямі, означенім як-раз тими основами. Річ безперечно добра і важна; цілі народи і єго одиниці бороли ся вже нераз і борють ся нині о такі загальні основи, а борба та єсть зовсім зрозуміла, оправдана і навіть потрібна й хосенна там, де не лиш істнованє, але і розвій народний єсть на стілько забезпечений, що можна спокійно спустити з ока всї близші і будучі на часі справи, без обави, що через то буде загрожене істнованє народу або в значній мірі спинений єго розвій. Коли Чехи ведуть принципіяльну політику і домагають ся сполученя всїх країв корони св. Вячеслава та заведеня ческого права державного, не можна їм того за зле брати; для них така політика принципіяльна може бути хосенна, а борба о такі основи для їх народного розвитку не пошкодить їм дуже, хоч би тягнула ся й десятками літ, бо їх істнованє народне, їх розвій народний в даних обставинах суть на тепер і на найблизшу будучність досить забезпечені. Зовсїм вже инакше виглядала би у нас така сама політика принципіяльна, коли-б ми хотіли домагати ся того самого і для нас на тій підставі, що Галичину прилучено до австрійскої монархії з того титулу, що колись угорскі королі були й королями галицкими, а монархи австрийскі були рівночасно й королями угорскими. Така політика принципіяльна була би в своїй основі безперечно і красна і добра, бо коли-б здійстнилась, ми Русини галицкі могли би стануть народом вповні независимим, самостійним, з своїм окремим устроєм державним, з своїм королем та могли-б мати надію сполучити в одну державну цілість весь нарід руский, який лиш єсть на сьвіті. Так представлялась би річ в принципі, в основі; але чи так само в ділі, в практиці? Та-ж ми самі боїмо ся навіть о тім погадати! Та-ж межи нами суть люди, котрі боять ся навіть як лихий сьвяченої води, того, щоби ми признавали себе якимсь народом, з окремою мовою і окремою культурою рускою! Відкидаємо отже сей принцип, бо він для нас за широкий, за далекий, не на наші сили, а ставимо инший: самостійний розвій народу руского в монархії, повне рівноуправненє на основах австрийскої конституциї і т. д. Ба, показує ся, що й то не на наші сили; покидаємо і сей принцип, а шукаємо собі ще иншого: рівноуправненє язика руского в уряді і школі, реформа виборча, загальне право голосованя і т. д.

Де-ж наші принципи? Чого властиво держить ся політика принципіяльна? Чи той н. пр., котрий старає ся виборoти хоч би одну руску школу, хоч би кілька кляс паралельних не держить ся так само політики принципіяльної? Атже коли буде руска школа, або хоч би кляси паралельні, то вже буде і рівноуправненє язикове, буде розвій народний, з розвоєм — єго самостійність а з самостійностию може прийти навіть і устрій державний. Видимо отже наглядно, що властиво не о принципи розходить ся, але о спосіб роботи: одні хотіли би ставити народну будову з гори, а другі з долини і в тім ціла ріжниця і причина заколоту між нами. Не хочемо, чи не уміємо розважити того, що практичнійше для нас, що більше на наші сили. В принципі можна жадати всего від разу і нараз, але практика учить, що все, коли не має ся до того достаточної сили, можна здобувати собі лиш поволи і постепенно.

Із сего видимо наглядно, що значать принципи в політиці. Ставимо їх і відступаємо від них так, як і коли нам того потреба. Незмінним принципом може бути хиба то, що всї і завсїгди уважаємо за добре або зле. Яку отже ціль ставив собі пос. Романчук, коли заповів політику принципіяльну, не можемо вгадати. Видко хиба, що він думав і думає, що наші сили вистануть до того, щоби виборoти собі насамперед принципи, котрі дали би нашому народови можність скорим ходом і широкою струєю відразу розвинути ся, або може числив

---

5)

ГУСАКОВСКИЙ.

ПОВІСТЬ

ВІНКЕНТИЯ КОСЯКЕВИЧА.

Переклад з польского.

(Дальше).

Гусаковский дораджував єму ріжні річи, а передовсім гнівала єго та пасивність, абсолютна пасивність Розпшицкого. Прийде на той вечерок, усяде в куті, задивить ся смутпими очима на свій ідеал і готов так сидіти аж до часу, коли треба працати ся.

— Що тобі стало ся? — питав єго Гусаковский з докором.

Пригадував єму єго недавну енерґію, єго юнацтво і зуховатість. Тепер не має відваги навіть підійти до Льорці і попросити єї до танцю. Мусів то робити Гусаковский, котрий приняв ся бути посередником. Він умавляв ся з Вацком, котрого контреданса уступає товаришеви; він просив о танець для Розпшицкого панну Льорцю і він накопець подавав до відомости результат своїх заходів товаришеви тяжко засумованому.

Коли тони першої фіґури взивали танцюючих до апелю, Розпшицкий підходив до панни Лаври з ознаками такого поважаня, яке належить ся божеству, а в танцю не відважив ся о щось спитати ся, лише поприставав на коротких та покірних відповідях.

Ціле товариство знало очевидно про той афект гарного хлопця, знала про се і панна Льорця, котра мимо пасивної лагідности під впливом рад Вацка, силувала ся нераз вести із скучним своїм любителем довшу розмову. Вело ся то за слабо до культу Розпшицкого і панна Льорця чула ся втомленою тим силованем. Але Розпшицкий в ті суботи, в котрі панна Льорця зволила обдарувати єго більшим числом питань, був щасливим — і вертаючи з Гусаковским до дому, стискав єму від часу до часу руку і називав єго ні звідси, ні звідти „найлучшим хлопом на сьвіті“.

Роля Гусаковского не обмежала ся лише до вірної служби свому приятелеви. Знав він і другу тайну того товариства, друге серденько, котре кохало нещасливо, бо без взаїмности.

— Памятай — говорив нераз до Розпшицкого такою мовою, якої уживав часто в ґімназиї — що: так має ся Льорця до тебе, як ти до Гандзї.

Розпшицкий хитав головою, на знак, що розуміє ситуацию; однак зовсїм нею не переймав ся і ніколи не здобув ся на жаден крок самостійної інїцияти́ви з того свого кута під печею.

Гусаковский мусів мати і ту справу в своїй опіці. Тому то, коли Розпшицкий перетанцював контреданса з Льорцею, а новий контреданс мав знову відбути ся, Гусаковский брав товариша під паху, витягав з кута і провадив зараз просто до Гандзї, чим спонукував єго сказати:

— Чи можу просити паню до контреданса?

Сей такий діяльний і добрий Гусаковский був навіть пожиточним Вацкови і Льорці. Любов закоханої пари не була все тілько погідна.... Вацко бажав бачити у своїй любій женщину, що стоїть на висоті сучасного руху, женщину поступову, еманципо́вану, безбожну і діяльну. Горячі ідеї, котрі наповняли по береги ум Вацка, з великим опором і дуже неглубоко принимали ся в гарній дівчині.

Коли сиділи при собі, оставлені дискретною мамою і сестрами, рука в руці, плече об плече, і коли Вацко поясняв молодій дівчині всю марність забобонів, в котрі она вірить, і всю могучість нової правди, — Льорця слухала того мовчки, поважала дуже апостола, але чула жаль по єго словах. Єї вдача пасивна, піддана, покірна, не могла здобути ся на опозицию, ані на перечене, але в тій пасивности була велика сила, котра нераз дуже гнївала молодого апостола. Той гнїв, мов буря, нераз являв ся, щоби не позволити погоді щастя їх утревалити ся.

Вацко давав їй книжки читати. А она брала і не читала. Вацка гнївало се. Робив їй докори, що не любить єго. Часом сцена кінчила ся сльозами, котрі роззброювали молодого хлопця і будили в нїм жаль з причини власної неосторожности. Тоді брав він заплакану дівчину в обійми і зціловував сльози, спливаючі по личку. Ті спори поміж закоханими від-

на якихсь могучих і певних союзників, котрі нам до того допоможуть. Коли-б так, то єго політика принципіяльна могла би бути для нас дуже добра і не треба би єї покидати. Ми однакож, що слідимо за станом річий в краю, державі і поза державою не можемо того добачити і длятого кажемо, що не можемо уявити собі тої цїли, яку мала чи ще має осягнути політика принципіяльна.

Лекше зрозуміти мотиви, які спонукали пос. Романчука розпочати політику принципіяльну. Він ділав — о скілько можемо судити — в першім ряді під напором т. зв. у нас опінії публичної. Що значить публична опінія у нас, ми вже раз виказали; она така сама буває часто і у инших народів. Однакож задачею проводирів народних єсть не лиш слухати тої опінії, але й держати єї в своїх руках, робити єї, давати їй напрям. Скоро они випустять єї з своїх рук, скоро піддадуть ся їй зовсїм, перестануть бути проводирями народу і в найлїпшім случаю зійдуть хиба на звичайних проводирів партий або фракций. Длятого то всї ті, що хотять творити партиї, ідуть дуже часто безусловно за голосом публичної опінії, хоч би навіть були о тім переконані, що той голос може бути шкідливий.

Перегляд полїтичний.

Центральна комісия для науки промислової зібрала ся вчера під проводом шефа секций Лятура на засїдане, в котрім взяли участь репрезентанти мінїстерств, промислу і науки промислової. Мін. просьвіти п. Мадейский зазначив в своїй привитній бесїдї, що мінїстерство просьвіти інтересує ся дуже сею справою та буде й дальше придержувати ся тих засад супротив сеї справи як і доси. Референт Гаймерле реферував відтак справу випосаженя державних шкіл промислових у Львові і в Кракові.

Є. Вел. Цїсар принимав вчера на авдієнциї епіскопів, що беруть участь у великій конференциї епіскопскій. В конференциї тій бере участь також Є. Ексц. Впреосв. Митроп. Сембратович.

З Константинополя доносять, що незадовго має там зібрати ся під проводом вел. везира комісия, котра має розбирати справу шкіл болгарских в Македонії і залагодить непорозуміня, які настали ізза сеї справи межи Туреччиною а Болгариєю.

Новинки.

Львів дня 10 цьвітня.

— **Відзначеня жандармів.** Є. В. Цїсар дав срібний хрест заслуги вахмайстрови жандармериї Антонови Плебанови за виратоване житя кількох людий. Мінїстерство оборони краєвої дало похвальні сьвідоцтва: комендантови постерунку Іванови Гяцїльови за тактовне поступоване підчас змови робітників; дальше вахмайстрови Палиці і комендантам постерунків Іванови Лечовичеви, Мих. Вонтробі, Мих. Кузьорови, Іванови Прохасці і Іванови Шиманьскому; вкінци жандармам Дмитрови Юринцеви, Фридрихови Ковалеви, Семенови Грициляі і Фран. Вільчиньскому за їх дїяльність підчас холери. Рітмайстер I кл. Генрих Павель іменований комендантом ц. к. команди жандармериї краєвої ч. 10.

— **Презенту** на Вільшаник дек. самбірского одержав о. Юл. Виляньский.

— **На будову руского театру** зложили пп.: Кокорчук, учитель в Крехівцях 50 кр.; Ів. Серафин, учитель в Жидачеві 1 зр.; М. Карпиньский з Кальвариї 1 зр. 55 кр.; др. Козоровский з Більска на Шлеску 5 зр.; о. Юст. Манастирский з Білого 2 зр., зібраних; від п. Манастирскої 1 зр., від Славка Манастирского 30 кр., Евг. Манастирскої 20 кр. і від Василя Кобриньского півця церковного з Білого 50 кр., о. І. Олесницкий з Переволоки 38 зр. 95 кр. за купони розпродані на празнику в Ковалївці, на забаві в Котузові і на празниках в Переволоцї і Петликівцях. П. Ник. Маркевич зложив 2 зр. 83 кр. На руки Ев. Москалик зі Стриганець: п. Спд. Пінчиковска 1 зр., п. Ад. Пінчиковский 1 зр., п. Цїпільовский 1 зр., пп. Творскі з Сзуполя 1 зр., гр. Бельский 2 зр., разом з дрібними датками 7 зр. 16 кр.; — на руки п. Каратницкого з Петранки зложили: п. Левицкий з Заболотова 2 зр., Поліцер з Завоя 2 зр., Скоробогата 1 зр., Каратницка 1 зр., Загарясевич 1 зр., Посацка 50 кр., дрібними датками 50 кр., разом 8 зр.

— **Жандармерия** мала доси карабіни системи Фрівірта з 1882 р. А тепер вся жандармерия дістане карабіни Манліхера з 1890 року. Жандарми в Галичинї і на Мораві мають уже такі карабіни.

— **Приятельска прислуга...** Наші приятелї, львівскі москвофіли, постарали ся о те, що до Росиї не пускають тепер жадної галицкої часописи, писаної руско-українськю мовою. Часопись літературна *Зоря*, котра в політику зовсїм не мішає ся, не була в Росиї заборонена через 14 лїт і Українцї таким способом мали хоч одну поважну часопись, писану на рідній мові. *Дзвінок* мав виразний дебіт від цензури з р. 1890 і мабуть нікому і в голову не приходило підозріне, щоби в тій часописи для дїтий могло містити ся щось шкідне для держави російскої. Ті обі часописи були навіть редаґовані з оглядом на російску цензуру. Російскі цензори поза Петербургом, хоч які обережні, не могли в них найти нічого противзаконного, тим більше, що знаний указ з 1876 року против „малоруского" язика не заказує чейже белетристики. І мимо того всего недавно петербургске „главное управленіе по дѣламъ печати" заборонило *Зорю* і *Дзвінок* в Росиї і тепер всї цензори держать ся того заказу. Очевидно „управленіе" узнало небезпечною лише нашу мову, бо все инше було цензурне. Хто єму таку думку і інформацию подав, не лише можна здогадати ся, але навіть бути певним того. Нїхто инший, лише хтось з тих, що вирекли ся рідної мови, а в своїм самолюбстві запродують ся для вигоди свого житя, та свому народови старають ся шкодити на кождім кроцї. Можна справдї жалувати, що петербургска „головна управа в справі преси" так мало знає наші відносини і слухає таких безличних інформаторів, у котрих безщедставні доноси — річ зовсїм звичайна, бо з того жиють. Недавно в часописи „Новое Время" якийсь москвофіл Ф. К-ский зі Львова писав о наших галицких часописях. Сказав там, що всї наші народні часописи (младорускіе органы печати) запродані, мають великі доходи, а через то і найбільшу силу в Галичинї; лише часописи москвофільскої партиї дуже бідні, хоч служать народови від Сяну до Камчатки. Кождий здогадає ся, яка тенденция сеї дописи. „Гроший дайте, бо нам дуже треба; давіть українські органи печати", присилайте пособія і пособія, бо загинем!" — от яка тенденция сеї дописи. Коли такі „добрі інформациї" подає ся в газеті, то які ж то доноси ідуть зі Львова тихцем в Росию! Який же підлий мусїв бути сей донос, що в результатї потягнув

бивали ся деколи на суботах і псували гармонію і забаву в зібранім товаристві.

Звичайно Вацко, пересьвідчивши ся, що мимо єго просьб і єї обітниць Льорця знов не перечитала анї одної картки з книжки, котру вже від місяця держить у себе без хісна, — ставав холодним і старав ся ріжними способами дати Льорци пізнати, що сердечні відносини поміж ними — пропали.

На гарнім личку Льорції являв ся тодї тихий смуток, она ховала ся в якийсь затишний кутик і не хотїла з нїким танцовати, анї з Гусаковским, анї з Ясьом.

Побачивши, що єго поступоване зробило потрібне вражінє, Вацко приходить на думку, що не досить зірвати сердечні відносини, але треба ще укарати Льорцю за єї нехибні провини. Отже веде з нею прикру розмову, говорить двозначно, докучливо, а все на злість Льорци.

Гусаковский мішає ся в ту розмову і все каже: Дай же спокій. — На се Вацко відповідає злїстно і болїсно для молодої дївчини.

Гармонія попсована, фортепян замовкає. Мама Бальска не має досить поваги, щоби наказати синови інакше собі поступати. Кінчить ся тим, що по однім з сильнїйших притиків Вацка, Льорця встає і покидає сальоник.

Гусаковский кривить ся, має жаль до товариша, іде за нею та потїшає, як може.

— Ну! іди-ж, перепроси єї. — І для заохоти додає: — Бачиш, можна би контреданса затанцювати.

Вацко подає єму свої условія:

— Добре, але най менї обіцяє, що другого тижня перед суботою прочитає що найменче три роздїли з „Історії цивілізациї" Бокля.

Гусаковский іде за посередника до сусїдної комнати і по хвили вертає:

— Добре, годить ся; ну, йди, перепроси...

— Годить ся — відповідає Вацко глумливо — она вже тілько разів годила ся!... Нехай менї дасть слово чести.

Гусаковский кривить ся ще сильнїйше: — Який же ти... справдї...

Але йде до сусїдної комнати. По хвили вертає звідтам, вже не скривлений, як середа на пятницю, але просто обурений.

— Чуєш — каже енерґічно до Вацка, сїпаючи єго за плече — іди-ж до неї! Она плаче!

— Плаче...

Завзятість Вацка проминає. Позваляє Гусаковскому тягнути ся за плече, переводити через сальоник і упхати до сусїдної комнатки.

Гусаковский стоїть якийсь час в сїнех, потім заглядає дискретно, що роблять закохані, — єго дуже невдоволене лице роз'яснює ся і він приказуючим голосом подає всїм до відомости:

— Зараз буде контреданс.

Коли-б доля була оставила ініціятиві самого Гусаковского перше поручене єго серця, то певно не стало би ся се дуже вчасно. Але доля помістила того хлопця в самій серединї кружка, в котрім всї на забій кохали ся. Кохав ся Вацко, кохав ся Розпшицкий, кохала ся панна Лавра, кохала ся панна Ганна.... В тій підвисшеній атмосфері любовний серце Гусаковского не могло, само лиш одно, бити все однаковим, байдужим ритмом. Алеж то серце не було таке нагальне, як у Розпшицкого, анї таке нерозважне, як у панни Ганни.

Оно собі так.... по малу.... без непотрібної горячки.... без сьмішних поривів.... без надземного ідеалїзованя.... зробило свій обовязок, — а зробило єго, добре порозумівшись зі здоровим розумом, котрий розслїдив найперше ґрунт і визначив практичну дорогу — найменчого опору....

З малого товариства лише одна Фльорця не була закохана — отже в ту сторону почало бити розумне серце Гусаковского. Вже з давних часів, коли ще єго розумне серце не почало слухати підшептів, якими була переповнена атмосфера малого товариства, Гусаковский танцовав найчастїйше з Фльорцею і якось мав найбільше нагоди розмавляти з нею. Тепер, щоби дати троха пізнати свою прихильність, танцовав він з нею ще частїйше і старав ся говорити їй комплїменти, що єму нїколи добре не вдавали ся.

Вкінци впало се декому в очи. Товариші клепали Гусаковского по плечи і додавали відваги. Панни почивали переслїдувати єго панною Фльорою. Він усьміхав ся і за нїчо не ображував ся.

Товаришки переслїдували і Фльорцю. Називали єї вже завчасу „панею Гусаковскою". То єї лютило. Що? она мала би.... Такий поганий і незугарний!... Нї! нїколи! Кажуть, що добрий, — най собі буде добрим для иншої. Але що не було тимчасом чогось лучшого, то вкінци і надскакуваня Гусаковского не були їй занадто немилі, і під впливом неодного, хоч невправного єго комплїменту єї повне лице нераз спалахнуло живим румянцем.

Покидаючи тепер ті милі суботи у мами Бальскої і розлучаючись з Розпшицким, котрий вічно стогнав, Гусаковский вертав до себе довшою дорогою і не дуже спішив ся. Мав він і свій маленький ідеалик, коло котрого витав щасливими думками.

IV.

Остатний вечерок з танцями відбув ся на другий день Великодня.

за собою заборону всїх галицких руских ґазет в Росиї! Таких то людий маємо між собою! Але прийде колись час, що на них пізнають ся і ті, котрим они служать, та подякують їм за таку службу, незгідну з честию людскою. В виду того сьвятим обовязком Русинів в Галичинї єсть як найчисленнїйше передплачувати нашi часописи, особливо *Зорю* і *Дзвінок*, щоби не дати їм пропасти.

— **О. Ісидор Коржиньский**, ігумен монастиря оо. Василиян в Погони, котрий кілька літ тому заявив був публично перехід свій на православє і дїйстно перейшов був в Чернівцях, повернув дня 1 цьвітня до греко-кат. церкви. Обряд повернення як і виречення ся публично апостазиї відбув ся по відправлених реколекциях при великій участи вірних в церкві оо. Василиян в Бучачи.

— **Відрадний факт** купецкого руху серед наших селян можемо нинї запотувати. Ото чотирох господарів з Кнїгинина під Станїславовом завязало спілку для продажи волового мяса. Продають вже від нового року при улици Галицкій (за млинївкою) на своїй териториї і в своїй ятцї волове мясо лїпше по 36 кр. за кільо, а по 32 кр. за підлїйше. Заробок мають на тім дуже добрий, хоч продають дешевше, як жиди в Станїславові, котрі беруть за кільо мяса 50 або 48 кр. Жиди роблять їм нечувані перепони і прикрости. Голосять, що через мито не вільно нести до міста мяса, хоч се неправда. Чи супротив тих перепон удержить ся спілка, покаже будучність. Для станїславівских мешканцїв єсть ся спілка великим добродїйством в тім часї страшної дорожнї, тому зразу була ятка як в облозї, так тїсно було, що нераз годину треба було ждати, заки дістало ся мяса.

Господарство промисл і торговля

Товари корінні.

(Дальше).

Зерно какаове, доки єсть в овочи, має зверха білу тоненьку лупинку, котра, коли висхне, стає ясно брунатна. Під тою лупинкою знаходить ся властиве зерно, зложене подібно як в бобі з двох половичок, межи котрими єсть зародок нової ростинки. То зерно, коли висушене, єсть темно-фіолетової або брунатно-червоної, рідше сивавої барви, кришить ся дуже легко і нерівно а куснї его на переломах суть гладкі. Смак зерна єсть гіркавий. Зерно какаове має в собі 49 до 54 процент олїю (какаове масло), 6 процент білковини, пересїчно 10 процент мучини і около 3 процент творива, званого теоброміною, подібного до кофеїни і теїни. (Слово „теоброміна" пішло від ботанїчної назви дерева „теоброма", що значить „страва божа".) Теоброміна єсть тим творивом, котре надає какаү его властивого смаку і ароми, але близші прикмети сего творива не знані досн. Крім того знаходить ся в какаү ще трохи дублика і брунатно-червоної краски. Задля того, що в какаовім зерні єсть богато поживних частий, єсть оно дуже добре на поживу, але велика в нім скількість олїю робить его нестравним і длятого треба его перед ужитком насамперед виолїйти, значить ся, вибрати з него олїї.

Роди какаового зерна розріжняємо головно після того, з яких сторін оно приходить, а відтак і після того, як его приготовлено до торговлї. Зерно какаове, коли его вийме ся з овоча, сушить ся звичайно через день на сонци, а на ніч згортає ся на купи, аби в них загріло ся, а відтак знов сушить ся; в инших сторонах просто лиш сушить ся. Длятого то розріжняємо в торговли два головні роди:

А) Гріте какао. Сюди належить: 1) Найлїпше мехіканьске какао зване Соконуско, лагідне в смаку а обильне в олїї; оно майже не заходить до нас. — 2) Какао Есмеральдас (місто в краю Еквадор в полудневій Америцї) знаменитий рід, також майже не появляє ся у нас в торговли. — 3) Маракаібо (місто в Венецуелї в полудн. Америцї), рід дуже добрий, появляє ся вже й в нашій торговли, хоч рідко; зерно дуже велике, широке плоске. — 4) Пуерто-Кабельо (Венецуеля), дуже добрий рід; зерно дуже грубе, повне. — 5) Каракас (Венецуеля), вивожене з міст Каракас і Кумана. — 6) Гвяякіль (Еквадор), уживане найбільше в Нїмеччинї; зерно слабо гірке, олїю в нім менше, як в попередних родах; дві сорти: а) Арріба-Гвяякіль, лїпша і б) Гвяякіль звичайна, гірша. — 7) Сурінам (голяндска Гуяна в полудн. Америцї), зерно велике, трохи гіркаве. — То були би найважнїйші роди грітого какао; крім того належать сюди ще менше важні роди як: Анґостура і Петраца з Колюмбії, Есекібо і т. д.

Б) Негріте какао: 1) Бразилїйскі роди: Пара і Мараньон лїпші, і Ріо-неґро та Бафія гірші, бо зерно їх походить з диких дерев. Найбільше уживане єсть какао Бафія, з котрого суть дві сорти: а) зерно подібне до мігдалів, з виду майже триґранне, з боку має досить грубий рубець а по середині єсть запале; лупинка зерна єсть темно цинамонова або брудно сиво-брунатна а зерно під нею майже чорне, коли-ж его розколоти, то оно в середині темно фіолетове або темно брунатне, богате в краску, в смаку слабо гіркаве; на 20 ґрамів іде 17 зерен, а 20 зерен важить 23 і пів ґрама; — б) друга сорта має дуже неоднакове зерно, велике, тонке, иноді надуте, як би горб мало; коли лупинка его брудно сива і покрита землею, то сорта гірша; на 20 ґрамів іде 16 зерен з сеї сорти. — 2) Какао з острова Трінідад. — 3) Какао з Гватемалї, подібно до какао з Каракасу, дуже добрий рід. — Крім того суть ще роди негрітого какао походячі: з Каен (Француска Гуяна), островів антильских (Ст. Домінґо), Реініон і т. д.

Ужиток какаового зерна. Само зерно какаове лиш рідко уживає ся і длятого спроваджують его купцї лиш в малій скількости, а декотрі навіть зовсім не держать его на складі. За то спроваджують его в великій масї фабриканти, котрі роблять з него: какаове масло, какаову масу, какаовий порошок і шоколяду.

Какаове масло. Очищене з лупини і спражене зерно какаове, коли ще тепле, дає ся під прасу, котра витискає з него олїй. Той олїй не єсть однаково густий, лиш видко в нім густійшу і рідшу масу; его дає ся ще раз під прасу і віддїляє ся густійший олїй від рідшого. Той рідший олїй, що тепер віддїлить ся, називає ся какаовим маслом і уживає ся до всїляких виробів аптикарских (на масть до очий, масть від ран нашкірних, мило какаове і т. д.), а густійший олїй уживає ся до виробу сьвічок. Чисте масло какаове, єсть масою подібною до лою, а коли сьвіже, жовтавої краски, але коли постаріє сь, стає майже біле; в смаку єсть оно лагідне, а запахом нагадує праже не зерно кавове. Масло кавове відзначає ся тим, що держить ся дуже довго, не псує ся в смаку і запаху; оно топить ся дуже легко, бо вже при 28 степенях тепла і розпускає ся дуже легко в етері, хльороформі і терпентиновім олїю. Доброту кавового масла пізнає ся по его смаку, запаху, барві і его поверховнім виглядї.

Какаова маса робить ся в той спосіб, що лущене зерно пражить ся і ще тепле меле ся на порошок, котрий відтак складає ся у форми або із праженого зерна витискає ся насамперед олїї а відтак меле ся его на масу. Можна олїї також виварювати.

Какаовий порошок єсть то виолїєна какаова маса, розтерта на дуже мілкий порошок, котрий через то, що не має в собі олїю, єсть дуже легко стравний.

Лупина какаова уживає ся по найбільшій части до фальшованя виробів какаових (о чім буде бесїда в низу), але також роблять з праженої і зеленої лупини напиток, званий какаовим чаєм. Лупина какаова має в собі дрібку теоброміни, але вартости поживної не має ніякої.

Скоро ті сьвята минули, нїхто вже з товариства не думав про забаву, бо мав поважнїйші думки в голові. Страшні кінцеві іспити зближали ся з цілим своїм могучим неспокоєм. Панни кінчили пенсию, а молодцї ґімназию.

Проєктами і мріями молоді люди давно вже сягнули поза ту будучність, па порозї котрої стоять кінцеві іспити. Фльорця і Льорця, покінчивши на пенсиї, прирікали собі вчити ся дальше музики. Гандзя постановила собі виїхати на заграничний унїверситет — на медицину. Вацко вибирав ся на політехніку, на виділ будівництва, Розпшицкий на виділ доріг і мостів. Лише Гусаковский не знав нїчого певного, що з ним стане ся; вступив би він радо на фізико-математику, але чи на се позволять єму средства? Притім мати, вже спрацьована і постаріла, рада би як найскорше бачити єго на становищи, що дає хлїб. Але найперше треба зложити ті кінцеві іспити — се справдїшнє чистилище на земли....

Гусаковский не бояв ся впрочім дуже тих іспитів. Вацко, хоч талановитий, таки добре лякав ся послїдного результату, бо він завсїгди сто рази більше занимав ся тими науками, котрих в ґімназиї не вчили: историєю цівілїзациї, соціольоґією, фільозофією, — і з тої причини був досить лихо приготовлений з математики і механіки. Розпшицкий не думав про іспити зовсїм; коли о тім розмавляли при нїм, він мовчав, як заклятий, мов не розумів зовсїм, о що йде. Звернуло се увагу Гусаковского і він припер єго питанями до муру. Тодї показало ся, що Розпшицкий постановив зовсїм не приступати до іспиту.

— Чому! чому! — питав Гусаковский.

На всї приятельскі докази і уваги товариша Розпшицкий відповідав так глумливо, так маловажив сю важну справу, що се обурювало доброго Гусаковского.

— Як то! отже певно не будеш здавати! — завізвав єго до рішучої відповіди.

— Певно.

— Ну, то побачимо!

Гусаковский порозумів ся з Вацком в тій справі.

При найблизшій стрічи „товариства" котре видало ся від часу до часу в домі родичів Вацка, панна Лавра спитала Розпшицкого:

— Чи то правда, що ви не будете складати іспитів?

— Правда....

— І длячого-ж?

Він змішав ся, не вмів дати відповіди.

— А коли-б я вас попросила, щоби ви складали іспити?

— О! панї!

— Зробили би ви се для мене?

— Все зробив би!

— Отже складайте іспити.

— Добре, зложу.

— Маю від вас слово, правда?

— Слово чести.

На другий день Розпшицкий сам став говорити про іспити Гусаковскому, котрий мав міну двозначну і з себе задоволену. Постановили, що всї три разом будуть приготовляти ся.

Цїлий май минув на думках і розмовах про іспити.

При кінци місяця, коли вже стали звістні речинцї іспитів і плян питань, повстав проект урядити „на закінчене" маївку на Саскім острові.

(Дальше буде).

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 10 цьвітня. На вчерашнім обіддвірскім було 25 членів епіскопскої конференциї а межи ними кардинали Шенборн, Груша, Копп і Є. Ексц. Впреосьв. Митроп. Сембратович.

Прага 10 цьвітня. Екзекутивний комітет нїмецких послів ческого сойму назначив для проводу партиї на місце Шмейкала виділ з 5 членів а головою комітету і виділу вибрав Людвика Шлезінґера.

Берлин 10 цьвітня. Цїсар Вільгельм надав ґен. Капрівіому велику ленту ордера Гогенцоллернів.

Венеция 10 цьвітня. В порті Малямокко попращав ся цїсар Вільгельм з Королем Гумбертом і поїхав до Аббациї; король Гумберт вернув до Берлина.

За редакцию відповідає Адам Креховецкий

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.